מכלל דתנא קמא סבר [א] ניתן לחזרת עמידת ב"ד א"ר יוסף במלוה על פה גובה מן היורשין קמיפלגי תנא קמא סבר [ב]מלוה על פה גובה מן היורשין ור"ש בן אלעזר סבר אינו גובה מן היורשין רבה אמר דכ"ע מלוה על פה אינו גובה מן היורשין והכא [ג]במלוה הכתובה בתורה [יב] ככתובה בשטר קמיפלגי תנא קמא סבר ככתובה בשטר דמיא ור' שמעון בן אלעזר סבר לאו ככתובה בשטר דמיא מיתיבי [א]החופר בור ברשות הרבים ונפל עליו שור והרגו פטור ולא עוד אלא שאם מת השור יורשי בעל הבור חייבין לשלם דמי שור לבעליו א"ר אילא אמר רב כשעמד בדין והא הרגו קתני אמר רב אדא בר אהבה כשעשאו טריפה והאמר רב נחמן תני [ג] [ד]חנא מת וקברו *והילכתא דייתבי דייני אפומא דבירא תנו רבנן היוצא ליהרג מזין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו חטא באותה שעה אין נוקקין לו מאי טעמא א"ר יוסף מפני שאין מענין את דינו א"ל אביי אי הכי אפילו רישא נמי כגון שהיה זבחו זבוח באותה שעה אבל אין זבחו זבוח [ד] מאי לא אדתני חטא באותה שעה אין נוקקין לו ליפלוג וליתני בדידה בד"א שהיה זבח זבוח באותה שעה אבל אין זבח זבוח לא ה"נ קאמר בד"א [ב]שהיה זבח זבוח באותה שעה אבל אין זבח זבוח נעשה כמי שחטא באותה שעה ואין נוקקין לו: **מתני'** [ג]האשה שיצאה ליהרג *אין ממתינין לה עד שתלד [ה] האשה שישבה על המשבר ממתינין לה עד שתלד האשה שנהרגה נהנין בשערה [ד]בהמה שנהרגה אסורה בהנאה: **גמ'** פשיטא גופה היא איצטריך ס"ד אמינא הואיל וכתיב [1]כאשר ישית עליו בעל האשה ממונא דבעל הוא ולא ליפסדיה מיניה קמ"ל [ה]ואימא ה"נ אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן אמר קרא [2]ומתו גם שניהם לרבות את הוולד והאי מיבעי ליה [ו] [ו]עד שיהו שניהן שוין דברי רבי יאשיה [ז]כי קאמרת מגם: ישבה על המשבר וכו': מ"ט כיון דעקר גופא אחרינא הוא: אמר רב יהודה אמר שמואל האשה [ח]היוצאה ליהרג מכין אותה כנגד בית הריון כדי שימות הוולד תחילה כדי שלא תבא לידי ניוול למימרא דהיא קדמה ומתה ברישא והא קיימא לן דוולד מיית ברישא [ט]דתנן [י]תינוק בן יומו נוחל ומנחיל [ז] ואמר רב ששת נוחל בנכסי האם להנחיל לאחין מן האב דווקא בן יום אחד אבל עובר לא דהוא מיית ברישא ואין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחין מן האב [ח] הני מילי לגבי מיתה איידי דוולד זוטרא חיותיה עיילא טיפה דמלאך המות ומחתך [ט] להו לסימנין אבל נהרגה היא מתה ברישא והא הוה עובדא ופרכים עד תלת פרכוסי [י] [כ]מידי דהוי אזנב הלטאה דמפרכסת א"ר נחמן אמר שמואל [ל]האשה שישבה על המשבר ומתה בשבת מביאין סכין [יא] ומקרעים את כריסה ומוציאין את הוולד פשיטא מאי עביד

מחתך

[י]**לחורת עמידת ב"ד.** שאין אתה יכול להחזירו לב"ד ולעמוד בדין על מה שמכל שאין מענין את דינו: **מכלל דת"ק סבר כו'.** בתמיה: **והרגו.** השור הרג את החופר: **פטור.** בעל השור: **חייבין לשלם.** אלמא מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא וקשיא למאן דאוקי פלוגתייהו לרבי יוסי ות"ק דמתני' באם הזיק [ו:] דמ"כ קשיא סתמא אסתמא. וליכא למותיב הך תיובתא לר"ש בן אלעזר אבל פליגא נמי היאך יכול להקשות הא ר"ש תנא הוא ופליג: **כשעמד בדין.** קודם שמת וחייבוהו לשלם לפיכך גובה מן היורשין דכיון דדינו חרוץ לשלם ה"ל כמלוה בשטר: **והא תני חנא מת וקברו.** השור בבור כגון שהפיל עמו חוליא [יב] ואפ"ה חייבין יורשין: **והילכתא.** הא דקתני יורשין חייבין כגון דייתבי דייני אפומא דבירא וחייבוהו מיד לשלם: **מזין עליו.** זורקין בשבילו דם חטאתו ואשמו ולא הויא כחטאת שמתו בעליה כל זמן שלא נהרג: **חטא.** בשוגג באותה שעה שיצא ליהרג כגון שראה חלב וכסבור שומן הוא ואכלו: **אין נוקקין לו.** שיפריש קרבן ליקרב: **מפני שאין מענין את דינו.** שימתינו מלהורגו עד שישחטו הזבח ויזרק הדם שעינוי הדין הוא: **רישא נמי.** דקתני כשחטא קודם לכן מזין עליו הרי ממתינים לו עד שישחט ויזרק: **מתני' אין ממתינין לה עד שתלד.** אלא הורגין ולדה עמה דחד גופא הוא: **ישבה על המשבר.** קודם שנגמר דינה: **ממתינין לה עד שתלד.** דכיון דעקר ונע ממקומו גופא אחרינא הוא: **נהנין בשערה.** ובגמ' [ב] מפרש טעמא: **אסורה בהנאה.** כדקי"ל (פסחים דף כב:) ובעל השור נקי [ג] כאדם שאומר לחבירו יצא פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהן הנאה של כלום: **גמ' לרבות את הולד.** קס"ד משניהם יליף מדה"ל למיכתב ומתו ואנא ידענא דאין ומתו פחות משנים [א]: שניהם מיותר לדרשה: **שניהן שוין.** הנואף והנואפת יהו בני עונשין אבל אם היתה היא קטנה והוא גדול או הוא קטן דלאו בר עונשין והיא גדולה ובת עונשין אין הגדול נהרג: ומשני אטו מגם ילפינן: [יג] **לידי ניוול.** שאם יהא חיות הולד יצא לאחר מיתת אמו וניוול הוא: **נוחל.** אם נפלה לו ירושה בו ביום וכן ביום מת מנחילה לקרוביו מאביו: **ואמר רב ששת.** האי נוחל ומנחיל ליכא לאוקומי בנכסי אביו דא"כ לא אתיליד איהו הוו ירתי קרוביו נכסי אביו היכא דלאין בנים: **אלא נוחל בנכסי אמו.** אם מתה בו ביום ואפי' הוא מת בו ביום נוחל נכסי אמו ומנחילן מכחו לאחיו מאביו שאין בני אמו דאי לאו הוא הוו ירתי לה קרוביה ולא אמרי' נפל הוא ואינו בן נחלה: **אבל עובר.** אם מתה מעוברת לא ירתי לה קרובי העובר דהוא מת ברישא [יד]: **ומשני ה"מ.** דהוא מיית ברישא לגבי מיתה כשהיא מתה מיתת עצמה: ופרכינן גבי מיתה מי מיית הוא ברישא [טו] והא הוה עובדא ופרכים לאחר מיתת אמו: **זנב הלטאה.** אם חותכין אותה מפרכסת החתיכה ואע"פ שאין בה חיות: **ומקרעין את כריסה.** דזימנין דמיקרי דהיא מייתא ברישא:

מחתך

מיתיבי בור ברה"ר. לרבה פריך דאמר לעיל מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא וכן [טו] העתיק ר"ת בספרו ואלי נמי למפרך לרב יוסף דהא סבר נמי שיעבודא לאו דאורייתא אלא[ו] פירש דבריו יותר: **אמר** רב אילא א"ר כשעמד בדין. לאו משום קושיא דרבה משני רב הכי שהרי רבה שנים רבות אחר רב היה אלא משום דפרכינן ליה מיניה בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעה:) דאמר התם דמלוה על פה אינו גובה מן היורשין ולנפשיה משני: **דיתבי** דייני אפומא דבירא. ומ"מ איצטריך למימר מת וקברו דס"ד דבעינן יבא בעל השור ויעמוד על שורו (סנהדרין דף יט.) קמ"ל דשפיר עמד עליה: **מזין** עליו מדם חטאתו ומדם אשמו. דאין חטאת [ואשם] קריבה לאחר מיתתו אבל עולתו קריבה: **ישבה** על המשבר כו'. פרש"י קודם שנגמר דינה וליתא דאיוצאה ליהרג קאי וכל היוצאה ליהרג לאחר גמר דין כדמשמע בכל הנהו דמלכר לעיל במתני' בשמעתין וכן משמע בפ' כל הגט (גיטין דף כח:) דמדבר ביוצא לידון ויוצא ליהרג והיינו טעמא דרישא דאין ממתינין משום עינוי הדין [מ](כלל) כדמשמע פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לה.) דליכא עינוי הדין אלא לאחר גמר דין מדקאמר היכי ליעביד לדייניה במעלי שבתא ולגמר דיניה בשבתא וליקטליה בחד בשבתא נמצא אתה מענה את דינו וכו' ליגמר דיניה בחד בשבתא קא מגשו לטעמייהו ולעינוי לא חיישינן:

הדרן עלך הכל מעריכין

עין משפט נר מצוה

עב א מיי' פי"ב מהל' נזקי ממון הל' כב [טוש"ע ח"מ סי' תי סעי' לה]:
עג ב מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל"ה ופ"ג מהל' שגגות הל"ב:
עד ג מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל"ד:
עה ד מיי' פי"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה כב:
עו ה מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל"ד:
עז ו מיי' פ"א מהל' נחלות הל"ג ועי' בהשגות ובמ"מ ובל"מ סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סי' רעו סעיף ה:
עח ז מיי' פ"ב מהל' שבת הלכה טו טוש"ע או"ח סי' של סעי' ה:

◆

שיטה מקובצת

א] סבר שניתן לחזרת: ב] היכות ככתובה בשטר נמחק: ג] תני רב חנא מת וקברו. א) פ"א כגון דיתבי כו': ד] זבוח באותה שעה מאי: ה] ישבה על המשבר (תיבת האשה ואות ש' ל"ש ונמחק). פרש"י קודם גמר דין ולא נהירא דאיוצאת ליהרג קאי ויוצאת ליהרג היינו אחר גמר דין כדמוכח בגיטין בפ' כל הגט דתנן עיר שהקיפוה כרקום וספינה המטורפת בים והיוצא לידון וכו' אבל עיר שכבשו כרקום וספינה שאבדה בים והיוצא ליהרג נותנים עליו חומרי חיים וכו' ועוד קשה לי נפלוג בדידיה (בלא) בישבה על המשבר בין קודם גמר דין ובין לאחר גמר דין ומסתבר דקרא דומתו גם שניהם אית לן לאוקמי בנגמר דינה למיתה דקודם גמר דין למה נפסיד ממון הבעל כיון דאפשר לשהויי וליכא עינוי הדין הילכך אחר גמר דין איירי (ומשום) [ואפי'] הכי כיון דנעקר ממנה גופא אחרינא הוא ולא קטליה ליה. וקשה ממתני' דאהלות ומייתי לה בפ' בן סורר ומורה אשה המקשה לילד מחתכין עובר שבמעיה ומוציאין אותו אבר אבר מפני שחייה קודמין לחייו יצא ראשו אין נוגעין בו אלמא כל זמן שלא הוציא ראשו מותר להרגו וי"ל דלעולם מותר להרגו והא דממתינין לה משום ממונא דבעל ב] אי לאו קרא דומתו גם שניהם ומיהו קשה כיון דמותר להרגו אמאי מחללין עליו את השבת כדאמרי' בשמעתין אמר רבא לא נצרכא כו' הילכך נראה דחשיב כספק פיקוח נפשות (הוא) ג] ואפ"ה מותר להורגו ובמתני' דאהלות דוחין ספק נפש מפני נפש ודאי ומצילין את אמו במיתתו והכי אמרי' בגמ' לר"י בן בתירא בפרק בן סורר ומורה דבדין בני אדם ההורגו פטור ומחללין עליו את השבת עכ"ל הרא"ש ז"ל ובתוס': ו] עד שיהו שניהם שוין. פ"ה היא קטנה כו' ור"ת פי' לאפוקי גדול שבא על קטנה מאורסה כדאמר [illegible]

מסורת הש"ס

א) [לעיל ו: וש"נ], ב) [לעיל ו: וש"נ], ג) [ב"ב קעה:], ד) [שם הגירסא חנא], ה) [עי' תוס' סוטה כו. ד"ה חון], ו) [קדושין י. סנהדרין סו:], ז) [illegible], ח) ב"ב קמב. נדה מד., ט) [ב"ב קמב: נדה מד: חולין כא.], י) [שייך לדף ו:], כ) [ע"ש], ל) [שמות כא], מ) נ"א משום עינוי הדין אבל קודם גמר דין ליכא עינוי הדין כלל כדמשמע פ' נ"ק.

◆

תורה אור השלם

1. וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בִּפְלִלִים: שמות כא כב

2. כִּי יִמָּצֵא אִישׁ שֹׁכֵב עִם אִשָּׁה בְעֻלַת בַּעַל וּמֵתוּ גַּם שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל: דברים כב כב

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לרבות וכו' פחות משנים ופריך שניהם כצ"ל והד"א:

◆

גליון הש"ס

גמ' והילכתא דייתבי. כעין זה בב"מ ד' ט ע"ב והלכתא בכפות: מתני' אין ממתינין. ע' סוטה דף כ ע"א תוס' ד"ה מעוברת:

◆

מוסף רש"י

כשעמד בדין. דמעשה ב"ד כמלוה בשטר דמי (רשב"ם ב"ב קעה.). **כשעשאו טריפה.** שעשאו השור טריפה ועמד בדין קודם שיצתה נשמתו (שם). **מת וקברו.** השור לחפו וקברו בתוך קרקעית הבור (שם). **אפומא דבירא.** לפני תותו (שם). **נוחל בנכסי האם.** אם מתה אמו ביום שנולד, הרי הוא יורשה וכשמת הוא באין אחיו מאביו ויורשין ירושתו נכסי אמו, דאי לאו איהו הוו שקלי ליה קרובי האם, דבן נוחל את אמו אבל האם אינה נוחלת את בנה, וכל שכן קרובי האם שאין נוחלין אותו, דכתיב (במדבר א) למשפחותם לבית אבותם, משפחת האם אינה קרויה משפחה (נדה מד.). **אזנב הלטאה דמפרכסת.** כלומר דאע"פ שמפרכסת אין זה חיות, שהרי זנב הלטאה חותך אותה לגמרי והיא מפרכסת, תיתוך האבר מפרכס (חולין כא.).

◆

רבינו גרשום

שאין מענין את דינו אלא לאחר שנגמר דינו ליהרג ולאלתר יהרג משום צער בעלי חיים: אמר רב יוסף במלוה כו': והרגו פטור. בעל הבור שלא היה לו לחפור ברשות הרבים: אלא שאם מת. גם השור יורשי בעל הבור חייבין לשלם וקשיא לב"ד מלוה הכתובה באורייתא לאו ככתובה בשטר דמיא: [אמר [illegible] משום הכי חייבין יורשין בשעמד בעל הבור בדין ונתחייב קודם שמת: ולא הוה ליה שהות לסלק בדין: שעשאו. שור לבעל הבור טרפה וקם [illegible] שור בנפילתו לבעל הבור שהפיל עליו ארמה ומתו שניהם באותה ארמה [illegible] ככתובה בשטר והכא אמאי יורשין חייבין כגון דייתבי דייני אפומא דבירא [illegible] על המובה: מדם חטאתו. שאם חטא קודם לכן והפריש קרבן ואח"כ נג[illegible] שיתכפר על אותו חטא: חטא באותה שעה. שיוצא ליהרג אין נוקקין לו [illegible] ליהרג אין נוקקין לו לנכבו עד שיפריש חטאתו. שאין מענין דינו עד ש[illegible]

[illegible]